

ста правда – это текст, документ, общественное мнение. Профессиональный долг заставляет его пересмотреть собственную книгу о войне, усомниться в официальной версии событий. Он, как детектив, собирает крупницы воспоминаний, чтобы восстановить доброе имя оклеветанного доктора Савича. Особенно показателен в этом смысле диалог между Шиковичем и председателем горисполкома Семёном Гуканом, где сталкиваются два взгляда на историческую правду. Шикович заявляет о своем намерении писать документальную повесть о подполье, на что Гукан отвечает с плохо скрытой угрозой: «Хочаш, значыцца, прарэвізаваць рашэнне гаркома» [1]. В этом фрагменте профессиональная позиция журналиста, стремящегося к истине, противопоставлена позиции чиновника, заинтересованного в сохранении официальной версии.

Заглавие «Сердце на ладони» многозначно. Это и метафора открытости, доверия, и прямое указание на профессиональную деятельность Яроша (хирург держит в руках сердце пациента). Но это также и метафора журналистского расследования: Шикович буквально «выкладывает» на суд общественности, на «ладони» газетных полос, правду о прошлом, обнажая сердца людей и механизмы предательства.

Интересно, что оба главных героя, при всех различиях, действуют в рамках единой этической парадигмы, характерной для литературы соцреализма: личное счастье неотделимо от служения обществу и правде. Профессия становится формой этого служения. Чиновник и карьерист Семён Гукан, олицетворяющий ложь, тоже обладает властью, но его «профессия» (в данном случае функция управления) направлена на сокрытие правды, на консервацию лжи ради собственного благополучия. Именно в этом контексте понятие профессии у Шамякина выходит за рамки узкотрудовой деятельности и становится категорией нравственной.

Заключение. Таким образом, в романе Ивана Шамякина «Сердце на ладони» профессии главных героев выполняют ключевую идейно-композиционную функцию. Образ хирурга Антона Яроша позволяет автору реализовать метафору «исцеления» общества и исторической памяти через точное, выверенное, почти скальпельное вторжение в прошлое. Профессия журналиста Кирилла Шиковича дает возможность развернуть сюжет как расследование, как движение от незнания к знанию, от мифа к правде.

В совокупности два этих профессиональных взгляда (интуитивно-нравственный и документально-публицистский) формируют объемный образ Истины, которая, по мысли писателя, всегда должна быть «выложена на ладони», какой бы горькой она ни была. Труд для героев Шамякина – это не просто место работы, а нравственный стержень личности, позволяющий отличить подлинное от мнимого как в сердечной мышце, так и в ткани истории.

1 Навасельцава, Г. В. Жанр рамана ў беларускай літаратуры другой паловы XX – пачатку XXI стагоддзя : манаграфія / Г. В. Навасельцава – Віцебск : ВДУ імя П. М. Машэрава, 2020. – 267 с.

2 Шамякін, І. П. Сэрца на далоні : раман / І. П. Шамякін. – Мінск : Мастацкая літаратура, 1975. – 368 с.

РЭПРЭЗЕНТАЦЫЯ ІДЭІ СЛУЖЭННЯ БОГУ Ў ФРАЗЕАЛАГІЧНАЙ КАРЦІНЕ СВЕТУ БЕЛАРУСАЎ

Кавалёва А.А.,

студэнтка 3 курса ВДУ імя П.М. Машэрава, г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь

Навуковы кіраўнік – Семянькова Г.К., канд. філал. навук, дацэнт

Фразеалагічная карціна свету адлюстроўвае спецыфіку нацыянальнага мыслення, сістэму каштоўнасцей і духоўныя арыенціры народа. У беларускай моўнай традыцыі значнае месца займаюць фразеалагізмы з рэлігійным кампанентам, што сведчыць пра глыбокае ўкараненне хрысціянскай сімволікі ў свядомасць беларусаў. Асабліва паказальнымі з'яўляюцца фразеалагічныя адзінкі, у склад якіх уваходзяць лексемы *грэх, ікона, крыж, манастыр, поп, праведнік, споведзь, хросны*, звязаныя з ідэяй служэння Богу і рэлігійнай практыкай. *Аktуальнасць* нашага даследавання абумоўлена неабходнасцю асэн-

савання механізмаў трансфармацыі сакральных паняццяў у народнай моўнай свядомасці, выяўлення іх семантычнай эвалюцыі і функцыянальнай адаптацыі ў паўсядзённым маўленні. *Мэта* даследавання – выявіць і ахарактарызаваць асаблівасці рэпрэзентацыі ідэі служэння Богу ў беларускай фразеалагічнай карціне свету праз аналіз фразеалагізмаў з рэлігійнымі кампанентамі *грэх, ікона, крыж, манастыр, поп, праведнік, споведзь, хросны*.

Матэрыял і метады. Матэрыял даследавання складаюць фразеалагічныя адзінкі, зафіксаваныя ў “Фразеалагічным слоўніку” І. Я. Лепшава [1, 2], у структуры якіх прадстаўлены рэлігійныя кампаненты, семантычна звязаныя з паняццямі хрысціянскага культу і служэння Богу. У працы выкарыстаны апісальны і кампанентны аналіз, а таксама метады семантычнай класіфікацыі.

Вынікі і іх абмеркаванне. Праведзены намі аналіз дазволіў вылучыць чатыры семантычныя групы фразеалагізмаў, у якіх адлюстроўваецца ідэя служэння Усявышняму і звязаныя з ёй маральна-духоўныя ўяўленні. Да іх адносяцца наступныя:

- 1) фразеалагізмы з семантыкай маральнай адказнасці;
- 2) фразеалагізмы з семантыкай характарыстыкі асобы;
- 3) фразеалагізмы з семантыкай духоўнай шчырасці і праведнасці;
- 4) фразеалагізмы з семантыкай цягнення і пакутніцтва.

Найбольш прадуктыўнай з’яўляецца група фразеалагічных адзінак з семантыкай маральнай адказнасці, у склад якіх уваходзіць рэлігійны кампанент *грэх*. У такіх фразеалагізмах паняцце граху трансфармуецца ў паказчык недахопу, памылкі і выступае як універсальны крытэрыі маральнай ацэнкі паводзін чалавека. Частка фразем захоўвае выразную сувязь з рэлігійнай этыкай: *смяротны (смяртэльны) грэх* ‘вельмі вялікая заганна, недаравальны ўчынак’ [1, с. 292]; *як на грэх* ‘быццам кімсьці падстроена’ [1, с. 292]; *браць (прымаць) грэх на <сваю> душу; узяць (прыняць) грэх на <сваю> душу* ‘паступаючыся сваім сумленнем, перакананнем, рабіць які-небудзь заганны ўчынак’ [1, с. 120]; з *грахом папалам* 1. ‘падманым спосабам, несумленна, ашуканствам’, 2. ‘з вялікай цяжкасцю, ледзь-ледзь’ [2, с. 155]. Другая частка фразеалагізмаў дэманструе семантычнае аслабленне сакральнага кампанента і яго перанос у сферу бытавой ацэнкі: *грэшным дзелям (чынам); грэшнай справай* ‘трэба прызнацца, на жаль’ [1, с. 331]; *чаго (што) граху (грэх, грахі) таіць* [2, с. 432] і *няма чаго граху таіць* [2, с. 105] са значэннем ‘не варта скрываць, трэба прызнацца’; *і смех і грэх* ‘адначасова весела і сумна’ [2, с. 364].

У групу фразеалагізмаў з семантыкай характарыстыкі асобы ўваходзяць фраземы з рэлігійнымі кампанентамі *манастыр, поп, хросны: падвесці пад манастыр каго* ‘хітрасцю, падманам ставіць каго-небудзь у цяжкае, непрыемнае становішча’ [2, с. 117], *папоўскае вока ў каго* ‘хто-небудзь вельмі прагны, зайздрослівы’ [1, с. 180]; *на пана ставіць (паставіць)* ‘вертыкальна’ [2, с. 152]; *дурны поп хрысціў каго* ‘хто-небудзь тупы, неразумны ці наіўны, нездагадлівы’ [2, с. 199]; *шалёны (утрапёны, ліхі) поп хрысціў каго* ‘хто-небудзь вельмі рашучы, неўраўнаважаны, схільны да нечаканых учынкаў’ [2, с. 199]; *апошняя ў пана жонка* ‘не, не апошні’ [1, с. 377]; *хросны бацька* 1. ‘чалавек, які дапамагае каму-небудзь на пачатку дзейнасці, ухваляе што-небудзь’, 2. ‘натхняльнік і кіраўнік чаго-небудзь негатыўнага’ [1, с. 87]. У межах гэтай групы рэлігійныя вобразы выкарыстоўваюцца як сродак сацыяльнай і псіхалагічнай характарыстыкі асобы, яе паводзін або становішча ў грамадстве. Сакральнае значэнне адыходзіць на другі план, а на першы выходзіць функцыя ацэнкі: інтэлектуальнай, маральнай або сацыяльнай.

Групу фразеалагізмаў з семантыкай духоўнай шчырасці і праведнасці складаюць адзінкі з рэлігійнымі кампанентамі *ікона, праведнік, споведзь: хоць ікону пішы (малой) з каго* ‘хто-небудзь вельмі добры ва ўсіх адносінах’ [2, с. 188], *сном праведніка спаць (заснуць)* ‘вельмі моцна’ [2, с. 366], *як (нібы) на споведзі* ‘вельмі шчыра, нічога не ўтойваючы (гаварыць, расказваць, прызнавацца і пад.)’ [2, с. 374]. Такія фразеалагізмы рэпрэзентуюць ідэалы маральнай чысціні і беззаганнасці. Ікона выступае ўзорам дасканаласці, праведнік – увасабленнем духоўнай гармоніі, споведзь – сімвалам поўнай адкрытасці. У гэтай групе сакральная семантыка захоўваецца найбольш паслядоўна.

Група фразеалагізмаў з семантыкай цягнення і пакутніцтва змяшчае ўстойлівыя выразы з рэлігійным кампанентам *крыж: як з крыжа зняты (-ая, -ае, -ыя)* ‘вельмі слабы,

даведзены да знямогі' [1, с. 374]; *несці <свой> крыж* 'цярпліва пераносіць жыццёвыя цяж-касці, выпрабаванні' [2, с. 87]. Сімволіка крыжа, традыцыйна звязаная з пакутамі і са-маахвярнасцю, у фразеалагізме *несці <свой> крыж* захоўвае амаль першаснае значэнне: жыццёвыя цяжкасці асэнсоўваюцца як духоўнае выпрабаванне. Выраз *як з крыжа зняты (-ая, -ае, -ыя)* адлюстроўвае стан крайняй фізічнай знямогі, таксама апелюючы да вобраза пакутніцтва.

Заклучэнне. Такім чынам, аналіз фразеалагічных адзінак з рэлігійнымі кампанентамі *грэх, ікона, крыж, манастыр, поп, праведнік, споведзь, хросны* дазваляе зрабіць высно-ву, што ідэя служэння Богу ў беларускай фразеалагічнай карціне свету рэпрэзентуецца шматаспектна і не зводзіцца выключна да культавай сферы. Рэлігійныя кампаненты функцыянуюць як носьбіты ўстойлівых маральных, духоўных і сацыяльных сэнсаў, што адлюстроўваюць традыцыйныя ўяўленні беларусаў пра дабро і зло, віну і адказнасць, цярпенне і выпрабаванне, шчырасць і праведнасць. Пры гэтым адна частка адзінак за-хоўвае выразную сувязь з хрысціянскай этыкай, другая – паступовае аслабленне сакраль-най семантыкі і яе перанос у сферу паўсядзённай, бытавой ацэнкі.

Рэпрэзентацыя ідэі служэння Богу ў беларускай фразеалогіі сведчыць пра ўстойлівае ўкараненне хрысціянскіх каштоўнасцей у нацыянальную моўную свядомасць і адначасова пра іх дынамічную трансфармацыю. Сакральныя паняцці, уключаныя ў струк-туру фразем, захоўваюць традыцыйную духоўную семантыку і актыўна ўдзельнічаюць у фарміраванні маральна-ацэначнай і сацыяльнай карціны свету беларусаў.

1 Фразеалагічны слоўнік беларускай мовы : у 2 т. / І. Я. Лепешаў. – Мінск : БелЭН. – Т. 1 : А – Л. – 1993. – 590 с.

2 Фразеалагічны слоўнік беларускай мовы : у 2 т. / І. Я. Лепешаў. – Мінск : БелЭН. – Т. 2 : М – Я. – 1993. – 607 с.

3 Дзядова, А.С. Чалавек у лютэарку беларускай фразеалогіі і парэміялогіі : манаграфія / А.С. Дзядова. – Тэкст : элек-тронны // Репазіторый ВДУ імя П.М. Машэрава. – URL: <https://rep.vsu.by/handle/123456789/3208> (дата звароту: 25.02.2026). – Электрон. копія друк. выд.: Віцебск : ВДУ імя П.М. Машэрава, 2013. – 161 с.

СПОСОБЫ ПЕРЕВОДА АНГЛИЙСКОЙ ЮРИДИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ НА РУССКИЙ ЯЗЫК

Касьянова Е.А.,

студентка 2 курса ВГУ имени П.М. Машерова, г. Витебск, Республика Беларусь

Научный руководитель – Тимофеева О.А., ст. преподаватель

Юридический язык играет ключевую роль в обеспечении функционирования пра-вовой системы любого государства. Он является не только инструментом для создания законодательных норм, но и важнейшим средством для их правильного понимания и практического применения. В условиях активного взаимодействия различных правовых систем особое значение приобретает проблема точного перевода юридической термино-логии, поскольку именно от корректности перевода напрямую зависит верное восприя-тие правовых норм, договоров и международных актов.

Перевод юридической терминологии представляет собой сложный и многогранный процесс, требующий не только высокого уровня владения иностранным языком, но и глубоких знаний в области юриспруденции. В юридических текстах каждый термин об-ладает чётко определённым значением, и даже малейшая ошибка при переводе может привести к искажению правового смысла и юридическим коллизиям.

Целью данной работы является комплексное изучение особенностей перевода ан-глийской юридической терминологии на русский язык и выявление наиболее эффектив-ных способов её передачи.

Материал и методы. Материалом исследования послужили научные труды таких учёных, как Ю. В. Сложеникина, М. Б. Раренко, В.Н. Базылев, Л.Д. Захарова, Б. Н. Головин, Р. Ю. Кобрин, С. В. Гринев. Основные методы исследования – метод анализа литературных источников, сравнения и обобщения, описательный и сопоставительный методы.